

РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ДФ 36.053.030 ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Разова спеціалізована вчена рада **ДФ 36.053.030** Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Міністерства освіти та науки України прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії Щербану Тарасу Йосиповичу з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Щербан Тарас Йосипович, 1970 року народження, громадянин України, освіта вища.

У 1985–1989 рр. навчався у Самбірському педагогічному училищі, де отримав освіту за спеціальністю «Вчитель початкових класів». Впродовж 1989–1991 рр. проходив службу в армії. У 1993–1998 рр. навчався у Дрогобицькому державному педагогічному інституті імені Івана Франка. Отримав базову вищу освіту за спеціальністю «Менеджмент невиробничої сфери» та здобув кваліфікацію «Менеджер. Учитель економічних дисциплін». У 1996–2006 рр. вчителював у НСШ №13, м. Стебник. Впродовж 2006–2010 рр. – викладач у Приватному вищому навчальному закладі «Інститут підприємництва та перспективних технологій», м. Львів. З 2010 р. і по сьогодні – викладач у Національному університеті «Львівська політехніка».

У вересні 2022 року був зарахований на денну форму навчання в аспірантурі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (галузь знань 03 Гуманітарні науки спеціальність 032 Історія та археологія).

Основні результати дисертації Щербана Тараса Йосиповича представлено у 8 публікаціях, з яких: 5 містяться у наукових фахових виданнях України, включених до категорії «Б»; 1 – у виданні, проіндексованому у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus; 2 – у збірках матеріалів наукових конференцій.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Щербан Т., Лазурко Л. Українське гроно авторів часопису «Kwartalnik Historyczny» (1887–1914). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 2022, 11/53. С. 73-89. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.268538>

2. Щербан Т. Рецепція публіцистичної творчості та громадської діяльності Адама Креховецького (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.) *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана*

Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 57. Том 3. С. 45-50. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-3-7>

3. Щербан Т. «Dodatek Tygodniowy» – перший науковий додаток до «Gazety Lwowskiej» (1850–1869). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія Історія, (2023) 12/54, 28–44. DOI: 10.24919/2312-2595.12/54.283658

4. Щербан Т. Часопис «Dodatek Tygodniowy do Gazety Lwowskiej» (1850-1869) як джерело для вивчення економічного життя Галичини. *Український селянин*. 2023. Вип. 29. С. 116-122. DOI: 10.31651/2413-8142-2023-29-Shcherban

5. Щербан Т. Співпраця Юзефа Шуйського з львівським часописом «Przewodnik Naukowy i Literacki» (70–80 pp. XIX ст.) Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 67. Том 2. С. 72-78. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-2-10>

**Статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових
видань України з присвоєнням категорії «А», або в закордонних
виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core
Collection та/або Scopus:**

6. Lazurko, L., & Shcherban, T. Journal 'Przewodnik Naukowy i Literacki' (1873-1883): Editorial Policy, Authors' Circle, Range of Historical Problems. *Eminak: Scientific Quarterly Journal*, 2024, (2(46)), 204-219. DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2024.2\(46\).713](https://doi.org/10.33782/eminak2024.2(46).713)

**Публікації, які додатково відображають
наукові результати дослідження:**

7. Щербан Т.І. Історико-статистичні додатки як попередники львівського часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki» (60-70 pp. XIX ст.). *Information and innovation technologies in the XXI century. Materiały V International Scientific Conference University of Technology*, Katowice, 15-16 September, 2022. S. 45-47.

1. Щербан Т. «Przewodnik naukowy i literacki»: передісторія діяльності. Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни. Том I / [Ред.: В.Ільницький, Р.Корсак, Т.Пантюк, О.Петречко, В.Старка]. Дрогобич – Ужгород – Тернопіль: Посвіт, 2024. С.116-117.

У дискусії взяли участь усі члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Галів Микола Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

2. Голик Роман Йосипович, доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України.

Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. Мабуть, у Вступі (або в першому розділі праці) слід було б точніше окреслити значення терміну «наукове часописання», систематично застосованого у тексті дисертації. В українській науковій літературі термін, який би повністю відповідав польському «*czasopiśmiennictwo (naukowe)*» вживається ще наразі доволі рідко, натомість частішим є термін «наукова періодика». У контексті зовсім іншого за значенням терміну - «історіописання» (в даному дослідженні – «історіографія»), який теж вживається в українському дискурсі, це може вести до певних смислових колізій.

2. Можливо, вартувало на самому початку другого розділу (С. 46) подати вступну панорамну ескізну інформацію про історичні середовища і наукові часописи Львова та Галичини в контексті національної, історико-політичної та культурної ситуації міста й регіону середини ХІХ – перших десятиліть ХХ ст., а тоді перейти до конкретних моментів польської наукової думки та генези часопису «*Przewodnik Naukowy i Literacki*».

3. У роботі детально прописана персональна складова редакційного та авторського середовища часопису. Варто також, можливо, більше говорити про його соціальне запліччя: не лише про окремих авторів чи редакторів, але й про інституційні осередки (польського Львова (від Університету до Оссолінеум, різних товариств й організацій). В іншому суспільному зрізі можна виділяти також інтелігентів, духовенство та аристократів, і з цього погляду також порівнювати їхні тексти на сторінках часопису.

4. На нашу думку, варто було б десь більше наголосити, що процеси сцієнтизації, професіоналізації історичної думки/ нарації в Галичині ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. довгий час залишалися відносними і не надто стабільними. Зокрема, існувала парадигма (здається, що концепції й терміни Т. Куна все ще залишаються тут трохи доречними) спільного історико-філософського або історико-філологічного (так само як історико-правового) знання як цілості. Тому тогочасні вчені нераз ставали енциклопедистами, поліфункціональними інтелектуалами. Їх нераз вважали спеціалістами і від філології, і від історії, і від літературного ремесла, від етнографії, демографії, історії права, економіки, хоча й виділяли домінуючі напрямки праці (напр. А. Малецький, котрий в досліджуваному часописі фігурував істориком, натомість в історію науки ввійшов як автор «Граматики польської мови» і «Нестор польської філології» в Галичині). Саме тому частина видань для інтелектуалів мали таку форму й назву, як «*Przewodnik Naukowy i Literacki*» або

український «Літературно- Науковий Вісник» Такі видання часто лише поступово ставали спеціалізовано науковими і спеціалізовано літературними. Це означає, що й саме тогочасне розуміння /розмежування історіографії й суміжних дисциплін, які нерідко опинялися в тих самих рамках «літературно-наукового дискурсу», було не таким простим, як здається нині. З іншого боку, постає питання критеріїв історіографічного аматорства, напіваматорства й професійності та методів їхньої диференціації у спільнотах галицьких інтелектуалів XIX – поч. XX ст. не лише у перспективі нинішніх, але й тодішніх стандартів. Над цим питанням варто детальніше зупинитися.

5. Цікаво було б (якщо дозволяють джерела) зазначити чи підкреслити, якою була реакція читачів/ наукової та літературної публіки на матеріали часопису «Przewodnik Naukowy i Literacki», як його сприймали загалом.

6. У списку та огляді літератури, ймовірно, варто було б використати більше праць українських авторів – не лише тих, які стосуються тем історіографії та часописів, але й, наприклад, загальних питань розвитку книжної культури чи історичної пам'яті в Галичині, історії Львова та Галичини, польського руху чи польських організацій в краю тощо. (Сюди можна включити, наприклад, відповідні розділи другого тому тритомної «Історії Львова» (Львів, 2006-2007), можливо, роботи Л. Зашкільняка з історії методології та історії Польщі, праці Р. Голика з історії книжної культури Галичини, праці О. Аркуші з історії польсько-українських взаємин (напр. Аркуша О. Міхал Бобжинський та українське питання в Галичині // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2000. Вип. 35-36. С. 168-206) та ін. Доцільно також звернути увагу на роботи українських пресознавців, напр.: Вей О. Львівська польськомовна преса другої половини XIX — першої третини XX ст.: становлення, особливості функціонування, тематикотипологічні аспекти // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. 2016. Вип. 6. С. 3-19. Також варто, можливо, доповнити бібліографію українських авторів, вже згаданих у списку літератури (напр.: Руда О. Українське козацтво в інтерпретації польських істориків кінця XIX – першої третини XX століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2010. 418 с.; Руда О. Освальд Бальцер: наукова та громадська діяльність. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2012. 132 с.) тощо.

7. Варто виправити окремі лексичні кальки (на зразок «чоловий представник» - ліпше, певно «чільний», «провідний» тощо (С. 157), лексикостилістичні та синтаксичні огріхи.

3. Степанчук Юрій Степанович, доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».

Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. Уважаємо, що в першому розділі дисертації у термінологічному блокові поряд з визначенням наукового часопису варто було б подати також

дефініції «нарис», «огляд», «розвідка», «стаття», які вживаються у тексті досить активно.

2. У другому розділі дисертації подано розлогу характеристику діяльності головних редакторів видання – Владислава Лозинського та Адама Креховецького, натомість побіжними є згадки про інших членів редакції.

3. У виокремленні періодів діяльності видання впадає в око певна диспропорція: перший період триває з 1873 р. до першої половини 1883 р., а другий розпочинається з половини 1883 р. і сягає початку 1919 р.

4. Відзначимо також, що в роботі відсутній класичний аналіз змістового наповнення видання – напрацювань за історичними періодами чи тематичним спрямуванням. Натомість подано характеристику змістового наповнення видання крізь призму доробку його авторів. Таке подання матеріалу вельми інформативне, проте менш показове в плані осмислення внеску видання у поступ польської історіографії.

5. Оскільки у виданні багато уваги приділялося питанням спільної польсько-української історії, вважаємо, що було б доцільно виокремити цю тематику в окремий блок.

4. Стецик Юрій Орестович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Зауваження, висловлені у рецензії рецензента:

1. Змальовуючи образ видання «PNL» ви говорите про те, що він мав криптоісторичний характер, проте у термінологічному блоці не утруднюєте себе поясненням цього поняття, який, на нашу думку, не має однозначного трактування.

2. У другому підрозділі представлення історії часопису відбувається крізь призму діяльності головних редакторів, проте впадає у вічі відсутність єдиної схеми подачі матеріалу. У першому підрозділі більший акцент зроблено на редакторській діяльності Владислава Лозинського, а у другому ми бачимо значний сюжет, присвячений літературній творчості Адама Креховецького.

3. У першому підрозділі третього розділу Ви робите дуже сміливе припущення про появу у Галичині позитивізму, більш ніж на десяток років швидше за знамениту публікацію Людвіком Повідаєм у «Dzienniku Literackim» у 1864 р. позитивістичного маніфесту «Поляки та індіанці» про перехід до «органічної праці».

4. У другому підрозділі третього розділу Ви торкаєтеся питання взаємодії видання з краківською історичною школою, але не згадуєте про її антагоніста - варшавську школу.

5. У четвертому підрозділі, присвяченому темі популяризації історії на сторінках видання, ви згадуєте Францішека Равіту-Гавронського, чие трактування українського минулого було, м'яко кажучи, доволі специфічним. Чи можна вважати його оцінки офіційною позицією видання, чи лише якимсь приватним баченням.

5. Тельвак Вікторія Петрівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Зауваження, висловлені у рецензії рецензентки:

1. Відзначаючи повноту узагальнених Т. Й. Щербаном історіографічних рефлексій, вкажемо на доречність звернення уваги до перших спроб узагальнюючих рефлексій над історією польської історичної науки другої половини XIX – перших десятиліть XX ст., в яких, серед іншого, містилося й осмислення феномену наукової періодики як чинника поступу соціогуманітаристики. Для прикладу згадаємо добре знамі нариса авторства Владислава Смоленського та Теофіла Еміля Модельського.

2. Відзначаючи повноту проведеної Т. Й. Щербаном евристики й влучність характеристик джерельних комплексів, разом із тим вкажемо на певну плутанину при визначенні матеріалів третього джерельного комплексу. Мовиться про те, що цей комплекс має містити контекстуальні тексти інтелектуалів другої половини XIX – перших десятиліть XX ст., а не праці про історію науки і культури того часу, як це пропонує дисертант (с. 33-34). Ці дослідження (приміром, праці Генрика Барича та Анджея Фелікса Грабського і Мар'яна Генрика Серейського) мали б розглядатися в історіографічному підрозділі.

3. У першому розділі вміщено й окремий методологічний підрозділ, в якому розглянуто теоретичні підстави проведення дослідження і обрано як модель «нову культурно-інтелектуальну історію». Відзначимо, що в сучасній теоретичній думці існує певна плутанина щодо вжитого терміну і, зокрема, приставки «нова». Нам видається, що простіше було б вживати термін «інтелектуальна історія», який охоплює те коло питань, що над ними працював дисертант. Відмінність цього підходу від традиційної історії історичної науки полягає, передусім, у розширенні методологічного плюралізму, міждисциплінарного підходу, можливостей враховувати широке історико-культурне тло розвитку історичної думки.

4. Зауваження стосується рецептивного аспекту: Автор нерідко згадує про те, що той чи інший текст у часописі сподобався читачам, але ніколи не узасаднює фактами свої твердження, тож ми не можемо переконатися у їхній слушності.

5. Наступне зауваження методологічного плану: на нашу думку, в роботі бракує аргументів для віднесення того іншого автора «Przewodnika.....» до грона науковців чи публіцистів, позаяк у досліджуваний період, особливо в другій половині XIX ст., такий поділ не був настільки очевидним, як у наступному столітті.

6. Ще одне зауваження стосується архітекτονіки роботи. Йдеться про те, що в дисертації практично відсутня спеціальна інформація про специфіку редакційної політики й функціонування пресодруку протягом останнього періоду його існування в 1917-1919 рр.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради
«Проти» – немає
«Утрималися» – немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Щербану Тарасу Йосиповичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Микола ГАЛІВ

